

Een portret uit de familie Occo in het Museum te Weenen

door Dr. J. F. M. STERCK.

In *Pantheon*, eerste jaargang van Januari 1928, wordt een portret afgebeeld, dat hierbij wordt gereproduceerd (afb. 1). Het stelt voor een jongen man, met een papierrol in de rechterhand. Zijn muts is omkranst met een fijne rank van bladeren. Hij staat tusschen twee kolommen met renaissance-ornament, terwijl de achtergrond wordt ingenomen door de voortzetting van de kolommen, eindigend in een begroeide ruïne. In het vershiet bergachtig landschap met rivier. Nog dient te worden opgemerkt dat op de kolom aan 's jongelings rechterhand een familie-wapen is aangebracht: een donkergekleurde, naar rechts gewende adelaar, op een licht veld. Gekroonde helm met zes(?) punten als „cimier”.

De beschrijving, door Otto Benesch, luidt als volgt:¹⁾

AFB. 1. JEUGDPORTRET VAN SYBRANDT OCCO (GEB. 1514, † 1588, TE CALCAR) DOOR DIRCK JACOBS ± 1534.
KUNSTHISTOR. MUSEUM, WEENEN.

AFB. 2. SYBRANDT OCCO.
SCHILDERIJ IN DE S. NICOLAASKERK
TE CALCAR.
(FRAGMENT).

„Das Bildniss eines Mannes mit einer Schriftrolle (No. 677), das früher den Namen Jan Mostaert trug, wurde abgedeckt und von seinen störenden Anstückungen befreit. Ein Werk von einer gewissen herben Kraft und strengen Farbigkeit. Es wurde jetzt „Niederdeutsch” bezeichnet, offenbar in Anschluss an die alte Bestimmung „Aldegrever” des Inventars Leopold Wilhelm. Die ausdrucksvoll knochigen Hände, die ornamentale Faltung des Karminsamtes der Aermel, die scharf akzentuierende Modellierung des Gesichtes, die gespitzten Lippen erweisen, dass es sich um ein Werk des Marinus van Roymerswaele handelt”.

¹⁾ Als „Neuerwerbung des Kunsthistorischen Museums, Wien”.

Het komt mij evenwel voor, dat evenmin als Jan Mostaert, Marinus van Roemerswael in aanmerking kan komen als schilder van dit zeer mooie portret, maar dat de oorsprong ervan eerder in Amsterdam gezocht moet worden.

Bij de nauwkeurige beschrijving van het portret in *Pantheon* is een belangrijke bijzonderheid over het hoofd gezien: het familiewapen op de kolom aan de rechterzijde van den jongeman. Ook op de linkerkolom staat een wapen, waarvan evenwel door afsnijding slechts een klein gedeelte te zien is, namelijk een klimmende leeuw, te weinig om het te kunnen definieeren.

Het zoo even beschrevene familiewapen¹⁾ is ongetwijfeld dat van de Amsterdamsche familie Occo, die in de 16e eeuw daar een voorname plaats heeft ingenomen vooral op financieel gebied. Ik behoef slechts in herinnering te brengen Pompejus Occo, den bankier, factor van koning Christiaan van Denemarken; groot humanist en bevorderaar der wetenschap. Hij voert op zijn portret in de verzameling van Mevr. Von Pannwitz te Bennebroek geheel hetzelfde wapen (afb. 3).

Dezen Occo in zijn jonge jaren kan het Weensche portret echter niet voorstellen. Er bestaat van hem een jeugdportret op een triptiek in het Museum te Antwerpen, dat geen overeenkomst noch gelijkenis vertoont met dat te Weenen (afb. 4). Alles wijst evenwel erop, dat wij hier voor ons hebben een jeugdportret van zijn zoon Sybrant Occo. Deze is geboren in 1514 als oudste en eenige zoon van Pompejus. Het portret stelt hem voor niet ouder dan 20 jaar, dus in $\pm$ 1534. Dat hij wordt afgebeeld bekranst, en met een rol papier in de hand is geheel in overeenstemming met wat gelijktijdige berichten, o. a. van één van zijn leermeesters, omtrent zijn geleerdheid hebben betuigd. Zoo schrijft Cornelius Crocus, de in 1533 benoemde rector van de School aan de Oude Zijde in de „Epistola” aan Martinus Nivenius, waarmede hij dezen zijn beroemd schooldrama „Joseph” opdraagt, in den eersten druk van 1535, als volgt. Na tal van beroemde Amsterdamsche humanisten opgenoemd te hebben, gaat Crocus voort:

AFB. 3. POMPEJUS OCCO, DOOR DIRCK JACOBS.
VERZAMELING VON PANNWITZ TE BENNEBROEK.

¹⁾ In blauw een gouden adelaar met rooden bek en pooten.

„Ut jam tantam subolescentium ingeniorum spem sileam, quorum ut primi sunt, ita facile maximi futuri, ornatissimi doctissimique adolescentes, Sibrandus Occo, et Heimanus Ruischonijs. Quos equidem in hoc nomino, ut publice provocati, adesse tam pio negotio ne graventur”.¹⁾

Een latere scholarch Petrus Apherdianus droeg in 1560 zijn „Epigrammata Moralia” op: „Clarissimo ornatissimoque viro Sibrando Occoni Consuli et Senatori apud Amstel”.

Het is dus zeer verklaarbaar, dat de jonge Sybrant werd afgebeeld als een jeugdig bekranst geleerde, met een geschrift, wellicht een gedicht, in de hand. De achtergrond, de kroonlijst met klassieke medaillons past hier ook juist bij, als een echte humanistenomgeving.

Plaatst men zijn portret naast dat van zijn vader Pompejus, en vergelijkt men het met dat van zijn zwager Herman Haio (afb. 5), evenals met dat van een anderen geleerde Nicolaas Cannius (afb. 6), dan is de overeenstemming van de drie schilderijen zeer opvallend. Men behoeft dan ook niet lang te zoeken naar den Amsterdamschen oorsprong van het portret te Weenen, evenmin naar den naam des schilders van de drie portretten, die vrij zeker aan Dirck Jacobs, den zoon van Jacob Cornelisz van Oostsanen toegeschreven kunnen worden.

Wat den schrijver van het artikel in *Pantheon* bijzonder bij dit portret is opge-

¹⁾ Vertaling: „Om te zwijgen over de groote verwachting van de toekomstige schrandere geesten, waaronder, daar zij de eersten zijn, zij ook gemakkelijk de grootsten zullen worden, als de voorname en zeer geleerde jongelieden SIBRANDT OCCO en Heiman Ruyschonijs. Ik vermeld deze echter daarbij opdat zij, openlijk genoemd, niet bezwaard zullen worden om bij zulk een vrome handeling aanwezig te zijn”.

Namelijk bij de opvoering van het schooldrama Joseph door Cornelius Crocus in 1535.

AFB. 4. JEUGDPORTRRET VAN POMPEJUS OCCO
DOOR ? MUSEUM TE ANTWERPEN.

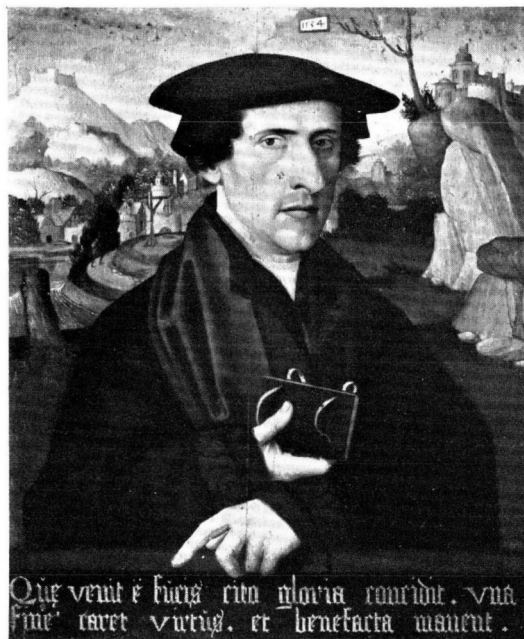
AFB. 5. DR. HERMAN HAIJO, DOOR DIRCK JACOBS.
Occo's Hofje te Amsterdam.

Door de aanwijzing van dit kunstwerk van Dirck Jacobs is weder een merkwaardig familieportret toegevoegd aan de belangrijke 16e eeuwse galerij van het geslacht Occo, waarvan het grootste gedeelte gelukkig nog veilig bewaard wordt in de oude familie-stichting het Occos Hofje te Amsterdam, als sprekende bewijzen van hun kunstzin, en van het talent der Amsterdamsche kunstenaars, als Dirck Jacobs.

¹⁾ Zie Van Mander, Schilderboeck, 1617, bl. 130 vo. Over de handen door Dirck Jacobsz geschilderd schrijft hij daar: „Onder ander is er van hem (Dirck Jacobs) een conterfeitsel daer een handt in comt, soo schoon en verheven uytmuntende, datse van yder schier wort verwondert, en gepresen, om dies wille, dat er oock Jacop Roevaert groot gelt van heeft gheboden, om te moghen daer uyt nemen”.

vallen: „die ausdrucksvoll knochigen Hände”, is een bekende eigenaardigheid der portretten van Dirck Jacobs, die in de bewegelijkheid der beenderige handen veel uitdrukking aan zijn modellen trachtte te geven¹⁾.

In de kerk te Calcar, waarheen Sybrant in 1578 was gevlucht na de alteratie van Amsterdam, wordt nog een portret van Sybrant Occo bewaard (afb. 2), te zamen met dat van zijn vrouw Lysbeth Bam. Het is gedateerd 1559 en zijn leeftijd aangegeven als Aet. 45. Ondanks den vollen baard dien Sybrant daar draagt, zijn er nog verschillende trekken, vooral aan den neus, den stand der oogen, en der wenkbrauwen, ook aan de wanglijn en den haargroei, die duidelijke gelijkenis aantoonen met het jeugdportret.

AFB. 6. NICOLAAS CANNIUS, DOOR DIRCK JACOBS. 1534.
BEGIJNHOF, AMSTERDAM.

Zie over de portretten der familie Occo mijne artikelen:
Eenige Amsterdamsche familieportretten uit de 16e eeuw, *Gildeboek*, 1925, bl. 98; De 16e eeuwse portretten uit de familie Heereman van Zuydtwyck, *Gildeboek*, 1926; Aanteekeningen over 16e eeuwse Amsterdamsche portretten, *Oud-Holland*, 1926, bl. 249; Onder Amsterdamsche Humanisten, *Het Boek*, 1917—1925.

A Portrait of a member of the Occo family in the Museum at Vienna

by Dr. J. F. M. STERCK.

Dr. J. F. M. Sterck demonstrates here that a portrait in the Kunsthistorische Museum, at Vienna, described by Dr. Benesch as the work of Marinus Roemerswaele, was probably painted by Dirck Jacobsz, an Amsterdam artist. As appears from the family-arms, it is the portrait of a youthful member of the Amsterdam family Occo, presumably an early portrait of Sybrant, the only son of the wealthy banker, Pompejus Occo. Its striking similarity with other portraits by Dirck Jacobsz, for instance, in the bony hands, and with a portrait at Calcar, depicting Sybrant at an older age, point to the Amsterdam origin of this portrait and to its painter.

Herinneringen aan Vincent van Gogh

door A. BREDIUS.

De schilder Anton Hirschig, die met Van Gogh in Zuid-Frankrijk woonde, schrijft mij:
„Ik zie altijd voor mij nog al dat werk, dat nu als heilig met de grootste zorg wordt onderhouden, door elkander gegooid in 't smerigste kot, dat men zich kan bedenken, een soort gangetje van een achterschuurtje, waar geiten waren opgesloten. 't Was er donker, de muren ongepleisterd, van baksteen, die vol zaten met stroo. Aan 't einde was er een trap. Daar hing 't werk van Van Gogh, en iederen dag bracht hij er nieuwe stukken bij. Ze lagen op den grond en hingen aan den muur, en niemand keek er naar om. Daar was de Place Communale te Auvers-sur-Oise, op een feest van 14 Juli met vlaggen, en 't portret van 't dochttertje van den marchand de vin, *waar wij woonden*, en nog zoovele anderen.

Ik zie hem nog altijd met zijn afgesneden oor en zijn verwilderde oogen, waar iets krankzinnigs in zat en die ik niet dorst aan te kijken, zitten op de bank voor 't raam van 't café'tje. En nooit zal ik vergeten zijn binnenkomen met zijn hand op zijn maag, toen wij hadden gewacht met eten.

„Mais Monsieur Vincent, d'où venez-vous, mais qu'avez-vous?”

„Je m'emmerdais trop et alors je me suis tué!”

Je le vois dans son petit lit, dans la petite mansarde, en proie aux plus terribles souffrances.

„Mais est-ce qu'il n'y a donc personne pour m'ouvrir le ventre?”

Il faisait une chaleur torride sous ce toit.

Quand il fut mort il était terrible, plus terrible encore que lorsqu'il était vivant.

De son cercueil qui était mal fait, sortait un liquide puant, tout était terrible chez cet homme. Je crois qu'il a beaucoup souffert sur cette terre. Je ne l'ai jamais vu sourire.”

Recollections of Vincent van Gogh

by A. BREDIUS.

The painter, Anton Hirschig, who lived with Vincent van Gogh in the south of France, describes, in the above letter to Dr. Bredius, what he remembers of Van Gogh's terrible end.